

Adnodd 1a

Mawrth 1^{af} 2009   Taith i mewn i Weld

Thema'r wythnos:

**Pobl y newidiwyd eu taith ysbrydol trwy ddod i gysylltiad
â Iesu**

Dydd Gŵyl Dewi

1. Dechrau'r daith: dilyn yn ôl traed Dewi Sant

*Miliwn o saethau, a minnau'n
darged, lle mae'r llinellau'n cwrdd
ac yn cael eu clymu*

Yr Archesgob Rowan Williams

Gyda chaniatâd caredig Archesgob Caergaint; (h) Rowan Williams 2009

Ar ddydd Gŵyl Dewi, pa fath o ddelweddau sy'n dod i'r meddwl? Dreigiau Coch, aur y cennin pedr, cennin gwyrdd?

Pa mor aml rydych chi wedi gweld rhywbeth doniol, hardd neu ryfeddol, a dweud 'Rwy'n dymuno bod gen i gamera'? Mae rhai ffotograffwyr yn cario camera i bobman fel eu bod bob amser yn gallu rhoi delwedd drawiadol neu anghyffredin ar gof a chadw, ac mae rhai'n dweud bod hynny'n eu hatgoffa i edrych ar y byd o'u cwmpas yn fwy manwl a sylwgar.

Felly, ar Ddydd Gŵyl Dewi, beth sy'n digwydd os edrychwn yn fwy manwl ar yr hyn sydd y tu ôl i'r cennin pedr cynnar a gwyrdd y cennin? Pwy oedd Dewi Sant a pham mae e'n bwysig i Gymru, ac yn wir i ni i gyd?

Mae'n anodd bod yn sicr o lawer o ffeithiau hanesyddol am fywyd Dewi Sant. Er ei fod yn berson go iawn, roedd yn byw mor hir yn ôl fel bod y rhan fwyaf o'n gwybodaeth amdano'n dod o hanes ei fywyd a ysgrifennwyd gan fynach o'r enw Rhigyfarch yn yr 11eg ganrif. Ac eto mae elfennau o'r stori honno sy'n ein helpu i feddwl am rodd gweld, ac yn arbennig, y rhodd o weld Duw yn y byd o'n cwmpas.

Rydym ni'n gwybod mai mynach oedd Dewi Sant a sefydlodd fynachlog yng ngorllewin Cymru. Roedd felly'n gyfrifol am fod yn arwydd o ffydd yn Iesu i eraill, a gadael ar ei ôl gymunedau ffydd amlwg i bawb eu gweld. Rydym yn gwybod hefyd iddo fod yn weithgar yn dod â'r ffydd Gristnogol i bobl oedd yn byw yng Nghymru nad oeddent wedi clywed yr efengyl erioed o'r blaen. Mae llawer o eglwysi yng Nghymru heddiw wedi'u cysegru iddo, ac maent hwythau'n tystio'n weladwy i gymunedau byw y ffydd Gristnogol.

Adeiladwyd cadeirlan Tyddewi ar safle mynachlog Dewi Sant. Mae rhagor o wybodaeth amdani ar gael yn: <http://www.stdavidscathedral.org.uk>

Gweithgaredd

Yn unigol, neu gyda ffrindiau, dewch o hyd i fap o'ch ardal leol. Nodwch ar y map yr holl arwyddion gweladwy o bresenoldeb a thystiolaeth Gristnogol y gallwch feddwl amdanynt, – eglwysi, manau lle rhoddir posteri a hysbysiadau, ysgolion eglwysig, cofebau rhyfel, mynwentydd, siopau elusen Cristnogol ac ati. Neilltuwch amser i fynd o amgylch gyda camera a gweld a ddewch ar draws eraill nad oeddech wedi sylwi arnynt. Ychwanegwch nhw at eich map. Os oes unrhyw ardaloedd heb bresenoldeb Cristnogol, ewch ati i ddarganfod pam. Meddyliwch am y ffordd fwyaf priodol a sensitif o gyflwyno Crist mewn ardal o'r fath, fel y gwnaeth Dewi Sant?

2. Treiddio'n Ddyfnach

Mae'r wyrth fwyaf adnabyddus sy'n gysylltiedig â Dewi Sant hefyd yn ymwneud â'r gallu i weld y presenoldeb Cristnogol. Dywedir iddi ddiwydd pan oedd yn pregethu yng nghanol torf fawr yn Synod Llanddewi Brefi. Pan ddechreuodd y bobl yng nghefn y dorf gwyno nad oeddent yn medru ei weld na'i glywed, dywedir bod Dewi Sant wedi rhoi hances ar y ddaear a sefyll arni, a bod y tir yr oedd yn sefyll arno wedi codi i greu bryncyn, fel bod modd i bawb ei weld. Dywedir bod arwydd wedi cyd-fynd â'r wyrth hon: glaniodd colomen wen ar ei ysgwydd i ddangos ei fod yn destun gras a bendith Duw.

Ffoto gan Casper Gutman o ffenestr gwydr lliw yng Nghapel Coleg Iesu, Rhydychen, yn dangos Dewi Sant a'r golomen. Ffoto: Casper Gutman

Gweithgaredd

Edrychwch yn ofalus ar y llun uchod sy'n darlunio Dewi Sant. Beth sydd i'w weld yn y llun? Rhestrwch y pethau y gallwch eu gweld. Nawr ystyriwch a allech chi egluro arwyddocâd gwahanol elfennau'r ddelwedd i rywun nad yw'n gwybod dim am y ffydd Gristnogol. Profwch a allech chi ateb neu ddyfalu'r atebion i rai o'r cwestiynau hyn trwy'r pethau y gallwch chi eu gweld yn y gwydr lliw. Os nad ydych chi'n gwybod, mae rhai awgrymiadau isod.

Pam mae aderyn ar ysgwydd y person?

Mae colomen yn ddelwedd draddodiadol o'r Ysbryd Glân ac yn arwydd bod rhywun wedi derbyn gras a bendith Duw. Mathew 3.16; Luc 3.22

Pam mae e'n gwisgo'r dillad hynny?

Gwnaed Dewi Sant yn esgob, ac (yn ôl yr hanes) yn Archesgob. Mae'n gwisgo dillad y swydd honno, yn cynnwys penwisg esgob (meitr) a'i fantell.

Pam mae pum gem ar y groes?

Weithiau portreadir croesau â phum gem neu bum nod arall arnynt. Arwydd yw hynny o bum clwyf Crist: dau yn ei ddwylo, dau yn ei draed, a'r clwyf yn ei ochr.

Beth sydd ganddo ar gefn ei ddwylo?

Gallai'r rhain fod yn rhan o wisg yr esgob, ond gallent hefyd gyfeirio at ei sancteiddrwydd trwy awgrymu'r stigmata, - nodau neu glwyfau ar y dwylo sy'n arwydd o uniaethu â dioddefaint Iesu. Galatiaid 6.17

Beth mae e'n ei ddal yn ei law dde?

Fel Cristion, gallai fod yn dal Beibl neu lyfr gweddi, neu efallai lyfr salmau.

Ble mae e?

Fe'i gwelir ym mhensaerniaeth nodweddiadol eglwys bwysig. Gan ei fod yn esgob byddem yn disgwyl dod o hyd iddo yn ei gadeirlan.

www.stdavidscathedral.org.uk

Pam mae gan yr aderyn a'r dyn gylchoedd aur o amgylch eu pennau?

Defnyddir eurgylchau o amgylch pennau pobl mewn celfyddyd Gristnogol i ddangos bod y bobl hynny'n sanctaidd.

Chwiliwch yn eich addoldy am ffenestr neu ddelwedd arall y gallech ei defnyddio i sôn wrth rywun am eich ffydd. Os nad oes gennych unrhyw ddelweddau Cristnogol yn eich addoldy, gallech ddefnyddio llyfr crefyddol sydd â lluniau ynddo.

3. Symud ymlaen: Gweld yr ysgrythur mewn ffordd wahanol

Astudiaeth Feiblaidd yw hon ar y prif ddarlleniad o raglen Radio 4 ar gyfer y Grawys 1, ond o bersbectif gwahanol. Gallwch ddarllen y darn ar eich pen eich hun neu ei addasu ar gyfer chwarae rôl mewn grŵp. Gallwch hefyd ei ddefnyddio neu ei addasu i ddychmygu sut brofiad oedd bod yn un o'r rhai yng nghefn y dorf oedd yn ceisio gweld Dewi Sant ond yn methu mynd yn agos ato.

Marc 10.46-52

Roeddwn i wedi bod yn eistedd wrth ymyl y ffordd y tu allan i Jerico drwy'r dydd. Roeddwn yn estyn fy nwylo ac yn gofyn am gardod, gyda'm dilledyn allanol yn fy amddiffyn rhag y llwch a'r baw, wrth i bobl ac

anifeiliaid fynd a dod. Roedd yr haul yn boeth ar fy wyneb a'm ceg yn sych. Roeddwn i'n un o nifer o gardotwyr oedd yn gobeithio cael rhywbeth gan y rhai oedd yn dod i mewn ac allan o dref Jerico er mwyn masnachu a chwrdd ag eraill. Oherwydd nad oeddwn i'n gallu gweld, roeddwn i'n clustfeinio am newyddion a storïau ac yn dal ambell beth bach y mae pobl yn aml yn eu colli. Er fy mod i'n ddiolchgar am bopeth gâi ei wasgu i'm llaw neu ei ollwng i'm cwpan, roeddwn i hefyd yn awyddus i wybod mwy am y byd o'm cwmpas, a newyddion o bell.

Roedd Jerico'n llawn bwrlwm oherwydd bod rhywun neilltuol wedi dod i'r dref. Roedd torf yn trafod ymhlith ei gilydd ac yn gobeithio gallu mynd yn agos ato. Roeddwn i'n gallu teimlo'r cyffro, chwilfrydedd, tensiwn, ac ofn hyd yn oed. Roedd y dyn yma'n ffigwr dadleuol. Roedd pobl yn dweud ei fod yn cyflawni arwyddion a gwyrthiau, ei fod yn gallu iacháu, ei fod yma i oresgyn yr hen drefn a'n gwneud yn sanctaidd unwaith eto, ei fod yn sicr o greu trafferth a chael ei ladd am wrthryfela. Wrth eistedd yno o ddydd i ddydd, yn dibynnu ar garedigrwydd a chardod dieithriaid, teimlais fflam o obaith ac awydd o'm mewn, i weld y person sanctaidd hwn oedd wedi dod oddi wrth Dduw, a bod yn un o'i ddilynwyr. Ond roeddwn i'n ddall. Fyddwn i byth yn ei weld, byth yn gallu ei ddilyn unrhyw le, byth yn gallu gwneud unrhyw beth i helpu ei achos. Ac eto roedd y syniad yn llosgi o'm mewn: petawn i'n gallu gweld, byddai fy llygaid yn edrych ar y person y bu'r proffwydi'n sôn amdano, y Meseia.

Trodd y murmur o'm cwmpas yn weiddi cyffrous. Ymgasglodd pobl o'n cwmpas ni, y cardotwyr. Roedd eu dillad i'w teimlo yn erbyn fy wyneb, ac roedd llwch yn fy ngheg. 'Mae'n dod! Mae'n dod!' medden nhw wrth ei gilydd yn gyffrous. 'Iesu yw e, Iesu o Nasareth'. Sylweddolais i bryd hynny y byddai Iesu'n mynd heibio'n agos iawn ataf, gyda'i holl ddilynwyr a'r dorf yn eu dilyn, i weld beth wnâi e nesaf. Fyddai Iesu byth yn sylwi arnaf fi, yn eistedd ar y llawr ac wedi'm cuddio gan yr holl bobl. Roedd e mor ddall i mi ag oeddwn innau iddo fe.

Felly fe wnes i'r unig beth allwn i. Fe waeddais nerth esgyrn fy mhen: 'Iesu, Fab Dafydd, trugarha wrthyf!' A dyna ben arni. Ar unwaith trodd y dorf arnaf fi gan hisian 'Cau dy ben! Cau dy ben! Elli di ddim galw hwnna arno fe!', oherwydd roeddwn i wedi ei alw'n Feseia trwy gyfeirio ato fel Mab Dafydd. Teimlais rywun yn fy nghicio ac yn fy ngwthio'n galed. Roedden nhw am i mi aros allan o'r golwg. Wedi'r cyfan, cardotyn oeddwn i, roeddwn i'n neb. Ond doeddwn i ddim yn mynd i roi'r gorau iddi, a gwaeddais yn uwch fyth arno 'Fab Dafydd, trugarha wrthyf!' Roedd rhai pobl o'm cwmpas yn mynd i banig ac yn dweud 'Mae'n wallgof! Peidiwch â chymryd unrhyw sylw' drosof. Ond yn sydyn dechreuodd pobl sefyll yn stond. Roedd rhywbeth yn digwydd. Newidiodd y lleisiau. Roedd dwylo rhywun o dan fy mheneliniau yn fy helpu i godi, a chlywais y geiriau 'Mae'n galw arnat. Dos ato.' Allwn i ddim credu'r peth. Roeddwn i wedi bod yn cyrcydu mewn cornel, yn cael fy anwybyddu a'm gorchymyn i fod yn dawel, ond nawr roeddwn i'n sefyll a gallwn deimlo llygaid pawb arnaf. Yn sydyn roedd pawb yn edrych arnaf fi, y dyn dall.

Aethon nhw â mi at Iesu a ofynnodd 'Beth wyt ti am i mi ei wneud i ti?' Roedd yn rhyfedd ei fod wedi gofyn fel yna, fel petawn i'n gorchymyn iddo ef, ac yntau'n was i mi. Fe ddywedais innau ar unwaith fy mod am allu gweld eto, edrych arno ef a gweld fy iachawdwriaeth. Roedd Iesu fel petai'n deall fy mod am gael llawer mwy na medru defnyddio fy llygaid yn unig. Roeddwn am gael fy ngwneud yn gyflawn, cael fy iacháu, a gallu ei ddilyn a'i wasanaethu. Cyffyrddodd â'm llygaid â'i fysedd a dweud 'dy ffydd sydd wedi dy iacháu'. Roeddwn i'n gallu gweld eto, yn sydyn cliriodd y byd, roedd pethau'n eglur ac roeddwn innau'n teimlo'n llawn diolchgarwch a'r awydd i foli daioni a thrugaredd Duw. Felly fe wnes i beth byddai unrhyw un yn ei wneud, o dderbyn y fath rodd. Fe wnes i ddilyn Iesu ac adrodd yr hanes wrth eraill.

Rhai cwestiynau i'w hystyried:

Pam gwnaeth Iesu ymateb i Fartimeus?

Beth dybiwch chi roedd Iesu'n ei olygu drwy ddweud 'dy ffydd sydd wedi dy iacháu?'

Yn yr ysgrythur, pa bobl eraill allwch chi feddwl amdany'n nhw na fyddai neb yn debygol o roi sylw iddynt, ond y mae Iesu'n sylwi arnynt? Pam mae e'n sylwi arnynt?

Sut dybiwch chi roedd y bobl yn teimlo pan oedden nhw'n gallu gweld a chlywed Dewi Sant o'r diwedd?

4. Symud i mewn i'r Grawys: golygfeydd yr anialwch

Pan aeth Iesu allan i'r diffeithwch, beth welodd e? Ardal gymharol fach yw Anialwch Jwdea, gyda mynyddoedd Jwdea ar y ffin orllewinol a'r Môr Marw i'r dwyrain. Mae'n cynnwys daearyddiaeth amrywiol o fynyddoedd, clogwyni pigfain gyda cheunentydd a gwelyau afonydd yn eu croesi, a pheth llwyfandir. Yn y tirlun garw hwn roedd modd byw yn yr ogofâu a'r cuddfannau niferus, a byddai gwrthryfelwyr ac alltudion yn aml yn cuddio yn y rhannau mwyaf gwyllt. Byddai pobl eraill yn byw yn yr anialwch neu'n symud o amgylch ynddo a thrwyddo, yn aml gan yrru anifeiliaid neu ddod ag eitemau ar gyfer masnachu yn y trefi. Ond roedd hefyd yn fan lle gallai Iesu adael adeiladau'r dref a gweithgareddau torfol a gweld pobl yr anialwch yng nghyd-destun siapau'r byd naturiol ac effeithiau'r tywydd. Roedd yn fan lle gallai edrych ar fyd naturiol creadigaeth ei Dad a gweld sut roedd planhigion ac anifeiliaid bach yn llwyddo i fyw hyd yn oed o dan amodau garw. Gallai werthfawrogi pwysigrwydd dŵr a sut mae'r tir yn cael ei ffurfio a'i newid gan bresenoldeb dŵr. Yn y fan hon roedd llai o bethau i dynnu ei sylw oddi ar ymddwyn yn naturiol gerbron Duw ac mae'n debygol iddo gael ei atgoffa'n anorod o hanes hir crwydriadau pobl Israel. Nid damwain yw'r ffaith y dywedir iddo dreulio 40 niwrnod yno, pan ddywedir bod pobl Israel wedi crwydro am 40 mlynedd.

Gallwn ddychmygu i Iesu geisio'r rhanbarth hwn er mwyn gadael i'r amgylchedd a'i bobl ddylanwadu ar ei feddyliau wrth iddo fyfyrion ar ewyllys Duw. Roedd yn fan lle gallai hoelio'i sylw'n llwyr ar Dduw yn haws, heb ddim i dynnu ei sylw na thorri ar ei draws. Daeth yr hyn a welodd â'i feddwl yn ôl at ei bwrpas, sef sut i wasanaethu Duw yn llwyr, a gwneud ei ewyllys fel Mab iddo.

Rhai cwestiynau i'w hystyried:

Beth sy'n tynnu eich sylw ac yn eich atal rhag rhoi sylw manwl i Dduw?

Pa fannau yn eich bywyd sy'n 'anialwch' i chi lle mae llai o bethau'n eich atal rhag canolbwyntio ar Dduw?

Beth yw nodweddion eich 'anialwch' chi a sut maen nhw'n eich helpu i glirio'ch meddwl, meddwl yn glir, myfyrion neu weddio?

Beth dybiwch chi welodd Iesu pan aeth i'r anialwch a beth oedd arwyddocâd y golygfeydd hynny iddo?

5. Gorffwys ar y Ffordd: gweddi a myfyrdod

Yn ôl yr hanes, dywedodd Dewi Sant: 'Byddwch yn llawen, a chadwch eich ffydd a'ch cred. Gwnewch y pethau bychain a glywsoch ac a welsoch gennyf fi. Byddaf finnau'n cerdded y llwybr a droediodd ein tadau o'n blaen.'

Weithiau y pethau bychain sy'n gwneud y gwahaniaeth mwyaf, ond mae'n rhaid i ni hefyd sylwi ar y pethau bychain y mae angen eu gwneud a rhoi sylw iddynt.

Arglwydd,

Helpa ni i sylwi ar y pethau bychain:

y dyn blinedig â'r baich trwm,

y dieithryn dryslyd sydd ar goll,

y creadur sydd wedi'i anafu wrth ymyl y ffordd.

Dysg ni i weld dy Ysbryd yn gweithio ym mhobman,

ac i fod yn arwyddion dy gariad,

fel y byddom yn dystion triw i ti

fel yr oedd Dewi.

Amen

Gweddi o Hebreaid 13.20-1

Bydded i Dduw Tangnefedd,

A ddug yn ôl oddi wrth y meirw ein Harglwydd Iesu,

Bugail mawr y defaid,

Trwy waed y cyfamod tragwyddol,

Eich cyflawni â phob daioni,

Er mwyn ichwi wneud ei ewyllys ef;

A bydded iddo lunio ynom yr hyn sydd gymeradwy ganddo,

Trwy Iesu Grist, i'r hwn y byddo'r gogoniant byth bythoedd.

Ble arall gall y daith hon fynd â mi?

Mae mwy o ddeunydd i'w archwilio yn *Sense Making Faith* yn y bennod 'Taith i mewn i Weld' a gallwch archwilio teithiau a syniadau pellach yn adran Archwilio www.spiritualjourneys.org.uk dan y pennawd 'Gweld'. Gallwch hefyd edrych ar y prif adnodd ar gyfer y Sul hwn ar y safle yma.

Mae rhagor o wybodaeth am Dewi Sant ar gael yn <http://www.stdavidscathedral.org.uk>

Mae'r Gwasanaeth Dyddiol ar Radio 4 o Fawrth 2^{il} i'r 5^{ed} yn cynnig mwy o ddarlleniadau a myfyrdodau i chi wrando arnynt am bobl y newidiwyd eu taith ysbrydol trwy ddod i gysylltiad â Iesu.

Daw'r Ysgrhythur o'r New Revised Standard Version Bible: Anglicized Edition, hawlfraint 1989, 1995, Adran Addysg Gristnogol Cyngor Cenedlaethol Eglwysi Crist Unol Daleithiau America. Fe'i defnyddir drwy ganiatâd. Cedwir pob hawlfraint.

Cyhoeddiad © Eglwysi Ynghyd ym Mhrydain ac Iwerddon